

V A N D E V O O R Z I T T E R .

Al heel gauw na 't verschijnen van dit nummer van Gemerts Heem begint het seizoen, waarin ook de Heemkundekring haar avonden organiseert. Reeds sinds enkele weken is men van bestuurszijde in de weer om deze avonden bezet te krijgen, en men is voornemens kosten noch moeite te sparen om deze avonden zo interessant mogelijk te maken.

Behalve de jaarvergadering staan drie of vier avonden op het programma. Op onze jaarvergadering zijn we voornemens het in 1971 verzamelde materiaal over gebeurtenissen in Gemert, welke op spreekband en dia zijn vastgelegd, te vertonen. 't Ligt voor de hand, dat wij nu reeds Uw belangstelling vragen voor onze heemavonden, waarop wij ook mede met het oog op het zo flink gestegen aantal leden, veel bezoek verwachten.

Chr. van Schijndel.

NOG EEN PORTRET VAN NICOLAAS WINTEROY ONTDEKT.

In Gemerts Heem, nr.40, Herfst 1970 wordt in een artikel over Nicolaas Winteroy, de Gemertse schilder, vermeld, dat deze drie prelaatsportretten heeft geschilderd voor de Abdij te Heeswijk. Een tot heden onbekend portret van zijn hand heeft men gedurende tientallen jaren bewaard op de schemerige zolder van de norbertijner pastorie te Engelen bij Den Bosch. Sinds de vorige winter is het doek weer letterlijk in een helder daglicht gesteld. Het merkwaardig schilderij meet 83 x 106 cm en stelt een norbertijn voor met de abbatiale attributen van kruis en ring, mijter en staf. Het is gesigneerd: "N. Winteroy 1868". Het zou dus voor de hand liggen te veronderstellen, dat het de abt voorstelt, die in 1868 de abdij bestuurde; dit was evenwel Andreas van Laarhoven.

Uit een vergelijking met andere portretten blijkt echter, dat het Henricus van den Brand voorstelt, destijds pastoor van Engelen. De verklaring is de volgende.

Wanneer we het onderhavige portret dat in kleurenpalet en behandeling wel typisch Winteroy is, nader beschouwen, moeten we toch enige opvallende afwijkingen vaststellen.

1. De afmetingen van het doek zijn belangrijk geringer dan die van de andere abtsportretten van Winteroy (100 x 120).
2. De persoon draagt een zwart kalotje: ongewoon voor een abt!

3. Staf en mijter zijn zeer vlak en slecht geschilderd en bovendien on-traditioneel; terwijl op de andere abtsporetten van Winteroy in Heeswijk deze pontificalia naar de werkelijkheid zijn uitgebeeld, hebben de staf en de mijter, die op dit portret voorkomen, nooit tot de inventaris van de Heeswijkse abten behoord.
4. Tenslotte ontbreekt elk spoor van een abtswaapen met spreuk.

De biografische gegevens omtrent Henricus van den Brand brengen ons op het goede spoor. Van den Brand was (voor de tweede maal) benoemd tot pastoor van Engelen in 1860; in 1871 werd hij tot abt van Berne gekozen. Ligt het dan niet voor de hand te veronderstellen, dat aan het portret van pastoor Van den Brand, vervaardigd ten behoeve van de pastorie, later de eretekenen, namelijk ring en kruis, staf en mijter tot nog grotere luister van deze pastorie zijn toegevoegd? Door wie? Niet door Winteroy: die verstond de schilderskunst beter!

Een steekproef ter plaatse van de mijter heeft intussen overtuigend aangetoond, dat onder de gele verflaag hiervan een bruine achtergrond aanwezig is van boeken. Hiermede is het raadsel grotendeels opgelost. Vermoedelijk is ook de capuchon later bijgeschilderd, want voor zover wij weten, werd het mantelkapje door de gewone witheren toen nog niet gedragen.

Bij dit alles kunnen we nog aantekenen, dat pastoorsportretten niet ongewoon waren; in de pastorie van Lithoyen hangt bijvoorbeeld een pastoorsportret van Van Laarhoven, ook van kleiner formaat en met kalotje. Tevens dat de pastoor van Engelen, die tegelijk prior van de abdij was, zich waarschijnlijk te zelfder tijd als abt van Laarhoven heeft laten uitschilderen en wel in de kleine, pas heropgerichte abdij van Heeswijk. De datum in de signatuur en de requisieten van stoel en tafel wijzen sterk in deze richting.

Het vreemd portret is momenteel ter restauratie op het atelier van de firma Borzo in 's Hertogenbosch. Behalve storend craquelé moet een gat worden weggewerkt en het doek gereinigd en ingelijst. De toegevoegde attributen zullen als historische merkwaardigheden toch maar worden gehandhaafd.

Zijn we dan wel niet een volwaardig abtsporet rijker ge-

worden, confrater M.H.J. Pennings, die in "Gemerts Heem" als eerste het leven en het werk van Nicolaas Winteroy uitvoerig heeft beschreven, kan weer een nummer aan diens oeuvre toevoegen. Een 25-tal stukken kunnen thans met zekerheid aan hem worden toegeschreven.

Abdij van Berne, Heeswijk.

H. van Bavel,
Archivaris.

Lied ter ere van Sint Hubertus.

Onderstaand lied wordt o.a. ieder jaar gezongen op de teerdag van de Scherpschuttersvereniging "Sint Hubertus", gevestigd op Koks, en wel na de Mis in de kerk.

Sint Hubertus, hoog verheven
Was eertijds kapitein,
Versmaadde zijn heidens leven
Om Jezus vriend te zijn (bis).

Al in zijn jonge jaren
Kwam hij in Nederland,
Om 'n dochtertje te paren
Door kloekheid en verstand (bis).

Hij huwde met Flondrine,
De dochter van een graaf,
Hoe draaide zij haar fortuna
Toen hij werd Jezus slaaf (bis).

Want hoe kwam God hem raken
Toen hij was op de jacht,
Hij moest het jagen staken
En werd op den weg gebracht (bis).

Een hert kwam hem te voren,
Kwam voor Hubertus staan
Met een kruis tussen bei zijn ogen,
Hij zag heer Jezus staan (bis).

Die sprak: wil u bekeren,
Gaat naar de stad Maastricht,